

Sygn. akt II KK 147/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

SSO del. do SN Wojciech Sych

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie A. H.

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 25 września 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 25 listopada 2016 r., sygn. akt II AKa (...)/16,

zmieniającego wyrok łączny Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. akt VIII K (...)/16,

**uchyła zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia
o karze łącznej grzywny i sprawę w tym zakresie przekazuje
Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. akt VIII K (...)/16, Sąd Okręgowy w W. na podstawie art. 85 k.k., art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i art. 569 § 1 k.p.k. połączył skazanemu A. H. kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami:

1. Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt XVIII K (...)/04, którym A. H. został skazany za przestępstwo z art. 16 d.k.k. w zw. z art. 27 ust. 1 i 2, art. 28 ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 10 § 2 d.k.k. popełnione w okresie od marca 1994 r. do 27 września 1994 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 250 stawek dziennych po 200 zł każda;
2. Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 lutego 2008 r., sygn. akt III K (...)/06, którym A. H. został skazany za przestępstwo:
 - z art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i art. 16 § 1 d.k.k. w zw. z art. 30 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 10 § 2 d.k.k. w zw. z art. 58a d.k.k. popełnione w okresie od czerwca 1997 r. do lipca 2000 r., na karę 15 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 10.000 zł z zamianą na wypadek jej nieuiszczenia na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku 4 miesięcy i 20 dni, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie w kwocie 20 zł;
 - z art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1985 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 58a d.k.k. popełnione latem 1997 r., na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 1.000 zł z zamianą na wypadek jej nieuiszczenia na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 1 miesiąca i 20 dni, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie w kwocie 20 zł;orzeczono karę łączną w wymiarze 15 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 10.000 zł z zamianą na wypadek jej nieuiszczenia na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku 4 miesięcy i 20 dni, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie w kwocie 20 zł;
3. Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt IV K (...)/05,

którym A. H. został skazany za przestępstwo:

- z art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione w okresie od 19 września 2002 r. do 29 listopada 2002 r., na karę 3 lat pozbawienia wolności;

- art. 55 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione w dniu 17 stycznia 2003 r., na karę 12 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 200 stawek dziennych po 300 zł każda;

orzeczono karę łączną w wymiarze 12 lat pozbawienia wolności oraz nawiązkę w kwocie 20.000 zł,

a także jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone w punktach II i III wyroku:

4. Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 lipca 2013 r., sygn. akt XVIII K (...)/09, którym A. H. został skazany za przestępstwo:

- z art. 18 § 2 i § 3 k.k. w zw. z art. 263 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. popełnione w bliżej nieustalonym okresie czasu jednak nie wcześniej niż od 14 grudnia 1996 r. i nie później niż do dnia 11 września 1999 r., nie wcześniej niż od dnia 30 września 1999 r. i nie później niż do dnia 12 października 1999 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności;

- z art. 263 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. popełnione w okresie od dnia 14 grudnia 1996 r. do sierpnia 2001 r., na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności

i wymierzył skazanemu A. H. karę łączną 15 lat pozbawienia wolności. Na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres pozbawienia wolności ze sprawy o sygn. akt XIV K (...)/10, tj.: od dnia 15 listopada 1994 r. do dnia 15 listopada 1996 r. oraz od dnia 14 lipca 2004 r. do dnia 27 kwietnia 2016 r.

Ponadto, Sąd Okręgowy w W. na podstawie art. 85 k.k., art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i art. 569 § 1 k.p.k. połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności orzeczone w punktach I i IV wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 lipca 2013 r., sygn. akt XVIII K (...)/09, którym A. H. został skazany za przestępstwo:

- z art. 258 § 3 k.k. popełnione w okresie od dnia 14 grudnia 1996 r. do sierpnia

2001 r. oraz od lutego 2003 r. do dnia 14 lipca 2004 r., na karę 8 lat pozbawienia wolności;

- z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. popełnione w miesiącu czerwcu 2004 r. bliżej nieustalonego dnia jednak przed dniem 20 czerwca 2004 r., na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności

i wymierzył skazanemu A. H. karę łączną 8 lat pozbawienia wolności. Na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego obejmującego kary grzywny orzeczone w sprawach o sygn. akt XVIII K (...)/04, III K (...)/06 i IV K (...)/05. Stwierdził, że w pozostałej części połączone wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca A. H. Zaskarżył go w całości i zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, to jest:

- art. 85 k.k. w zw. z art. 107 § 3 i 4 k.k., poprzez ich błędną wykładnię prowadzącą do przyjęcia, że nie nastąpiło zatarcie skazania wyroku z dnia 5 lutego 2004 r. (sygn. akt XVIII K (...)/04), podczas gdy wobec wykonania w dniu 15 listopada 1996 r. kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem z dnia 5 lutego 2004 r. (sygn. akt XVIII K (...)/04) zatarcie skazania nastąpiło najpóźniej z chwilą wykonania kary grzywny orzeczonej kumulatywnie, to jest dnia 5 lipca 2007 r., a w konsekwencji wydanie wyroku łącznego obejmującego skazanie, które uległo zatarciu z mocy prawa;

- art. 76 § 2 k.k. w zw. z art. 107 § 6 k.k., poprzez ich błędną wykładnię prowadzącą do nieprawidłowego uznania, że w przypadku orzeczenia kar różnego rodzaju i późniejszego wykonania kary grzywny niż kary pozbawienia wolności, następuje wstrzymanie biegu terminu zatarcia skazania kary pozbawienia wolności, co wydłuża okres zatarcia skazania.

W oparciu o powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wyeliminowanie z wyroku łącznego kary jednostkowej 2 lat pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt XVIII K (...)/04, i wydanie wyroku łącznego obejmującego wyroki wskazane we wniosku o wydanie wyroku łącznego oraz wymierzenie jednej kary łącznej w wymiarze 15 lat pozbawienia wolności.

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2016 r., sygn. akt II AKa (...)/16, Sąd

Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok łączny w ten sposób, że uchylił zawarte w tymże wyroku orzeczenie o realnych zbiegach przestępstw i wymierzonych za nie karach pozbawienia wolności oraz umorzeniu postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego obejmującego kary grzywny. Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 i § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010r. w zw. z art. 4 § 1 k.k. oraz art. 569 § 1 k.p.k. połączył skazanemu A. H. kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami:

1. Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 lutego 2008 r., sygn. akt III K (...)/06,
 2. Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt IV K (...)/05,
 3. Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 lipca 2013 r., sygn. akt XVIII K (...)/09
- oraz połączył kary grzywny orzeczone wyrokami:

1. Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 lutego 2008 r., sygn. akt III K (...)/06,
2. Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt IV K (...)/05

i wymierzył **karę łączną 15 lat pozbawienia wolności** oraz **karę łączną grzywny w wysokości 300 stawek dziennych po 300 zł każda**. Na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres pozbawienia wolności od dnia 14 lipca 2004 r. do dnia 25 listopada 2016 r., zaś na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w przedmiocie objęcia wyrokiem łącznym kar orzeczonych wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt XVIII K (...)/04.

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego. Zaskarżył wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze łącznej grzywny. Zarzucił rażąco i mającą wpływ na treść wyroku obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 434 § 1 k.p.k. poprzez orzeczenie na niekorzyść skazanego polegające na wymierzeniu kary łącznej grzywny w wysokości 300 stawek dziennych po 300 zł każda, tj. kary łącznej grzywny w wymiarze 90.000 zł, w sytuacji, gdy suma kar grzywny wynikających ze skazań podlegających łączeniu w zakresie kary grzywny, a to wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt IV K (...)/05 oraz wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 lutego 2008 r., sygn. akt III K (...)/06, to kwota 70.000 zł, nadto orzeczona uprzednio kara łączna grzywny wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w G. z dnia 22 grudnia 2010 r., sygn. akt XIV K (...)/10, uwzględniała wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt XVIII

(...)/04, w odniesieniu, do którego Sąd Apelacyjny podzielił podniesiony w apelacji przez obrońcę wywód prawny dotyczący zatarcia skazania, co jednak nie znalazło odzwierciedlenia w wymiarze kary łącznej grzywny, której wymiar nie uległ zmianie mimo wyłączenia w tym zakresie zatartego skazania. Obrońca skazanego zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił także obrazę art. 457 § 3 k.p.k. poprzez brak sporządzenia uzasadnienia w przedmiocie wysokości wymierzonej przez Sąd Apelacyjny kary łącznej grzywny oraz poprzestanie na stanowisku, że uwzględnione zostały okoliczności, o których mowa w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego, w szczególności w świetle tego, iż Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska w zakresie zatarcia skazania z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt XVIII (...)/04, oraz wyraził pogląd, że co do skazań będących podstawą wymiaru kary łącznej grzywny zachodzi negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 7 .p.k., co powoduje, iż uzasadnienie w zakresie kary grzywny w odniesieniu do skazań, które połączył Sąd Apelacyjny, nigdy w istocie nie nastąpiło, a także poprzestanie na odwołaniu się przez Sąd Apelacyjny do stanowiska Sądu Okręgowego nie stanowi uzasadnienia w rozumieniu art. 457 § 3 k.p.k.

W konkluzji kasacji obrońca skazanego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o karze łącznej grzywny i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Regionalnej w W. oraz występujący na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej wnieśli o uwzględnienie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Wyrok w zaskarżonej części, to jest w zakresie rozstrzygnięcia o karze łącznej grzywny, zapadł z rażącym naruszeniem przepisów postępowania karnego wskazanych w zarzutach kasacji, co miało istotny wpływ na jego treść.

Sąd Apelacyjny w (...) zmieniając wyrok łączny Sądu pierwszej instancji połączył kary grzywny orzeczone wyrokami: Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt IV K (...)/05, w wysokości 200 stawek dziennych po 300 zł każda oraz Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 lutego 2008 r., sygn. akt III K (...)/06, w wysokości 10.000 zł i 1000 zł. i wymierzył skazanemu karę łączną

grzywny w wysokości 300 stawek dziennych po 300 zł każda. Kara łączna grzywny została wymierzona więc w takiej wysokości, że - przy zastosowaniu przeliczników kwotowych - o 19.000 zł przekroczyła sumę podlegających łączeniu kar jednostkowych – (kara łączna grzywny – 90.000 zł; suma kar jednostkowych grzywny - 71.000 zł, gdyż 200 stawek dziennych po 300 zł plus 10.000 zł i 1000 zł).

Wynika z powyższego, że wyrok w zaskarżonej części zapadł z rażącym naruszeniem przede wszystkim przepisu prawa materialnego – art. 86 § 1 k.k. Przepis ten w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010 r. (przyjętym przez Sąd odwoławczy za podstawę orzekania) stanowił bowiem m.in., że sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 540 stawek dziennych grzywny, 18 miesięcy ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności.

Wprawdzie skarżący w kasacji zarzutu naruszenia tego przepisu prawa nie podniósł, nie stoi to jednak na przeszkodzie uwzględnieniu kasacji wniesionej na korzyść, jako że skutkiem naruszenia tego przepisu prawa materialnego było też ewidentne pogorszenie sytuacji procesowej skazanego w postępowaniu odwoławczym, co z kolei stanowi rażące naruszenie wskazanego w pierwszym zarzucie kasacji przepisu prawa procesowego – art. 434 § 1 k.p.k.

Przepis art. 434 § 1 k.p.k. statuuje zakaz *reformationis in peius*, czyli zakaz orzekania na niekorzyść oskarżonego. Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy. Istotą zakazu *reformationis in peius* zawartego w tym przepisie jest więc zakaz pogarszania sytuacji procesowej oskarżonego w przypadku wywiedzenia środka odwoławczego jedynie na jego korzyść. Oskarżony ma gwarancję, że orzeczenie zapadłe w wyniku odwołania nie będzie dla niego surowsze (gorsze) niż to zapadłe w pierwszej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2014 r., III KK 363/14, Prok. i Pr. 2015, poz. 326).

Sąd Apelacyjny w W., wbrew regule określonej w art. 434 § 1 k.p.k., pomimo braku środka odwoławczego na niekorzyść skazanego, dokonał niekorzystnej dlań zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji, przez orzeczenie kary łącznej grzywny przekraczającej o 19.000 zł sumę podlegających łączeniu kar jednostkowych, w sytuacji, gdy działaniem prawidłowym było orzeczenie kary łącznej grzywny w

wymiarze – przy zastosowaniu przeliczników kwotowych – nieprzekraczającym 71.000 zł. Zaskarżone orzeczenie w kształcie, w jakim wydał je Sąd drugiej instancji, spowodowało więc ewidentne zwiększenie dla skazanego dolegliwości w zakresie kary łącznej grzywny.

Oczywiście trafny jest też zarzut rażącego naruszenia przepisu prawa procesowego – art. 457 § 3 k.p.k., skoro brak jest uzasadnienia orzeczenia w zakresie kary łącznej grzywny. Sąd odwoławczy w odniesieniu do tej kwestii poprzestał na wskazaniu, iż podziela argumentację zaprezentowaną w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji (dwa ostatnie akapity s. 10 uzasadnienia). Sąd Okręgowy w W. nie przedstawił jednak żadnej argumentacji dotyczącej wysokości kary łącznej grzywny, bowiem postępowanie w tym zakresie umorzył na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. W tej sytuacji, Sąd Apelacyjny dzieląc argumentację zaprezentowaną w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji, być może, jak sugeruje skarżący, miał na uwadze stanowisko tego Sądu, ale w zakresie wymiaru kary pozbawienia wolności. Zauważyć nadto należy, iż sąd wymierzając karę grzywny, zobowiązany jest wziąć pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe, których to okoliczności ze względu na rodzaj rozstrzygnięcia, bezspornie nie wziął pod uwagę Sąd pierwszej instancji, a tym samym nie zostały one uwzględnione przez Sąd odwoławczy.

Podsumowując, doszło w tej sprawie do rażącej obrazę przepisów prawa procesowego, wskazanych w kasacji obrońcy skazanego A. H., która miała istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, gdyż skutkowałą ewidentnym pogorszeniem sytuacji procesowej skazanego.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie w zakresie rozstrzygnięcia o karze łącznej grzywny i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd ten będzie miał na uwadze powyższe rozważania i uniknie stwierdzonych uchybień przy kształtowaniu wysokości kary łącznej grzywny.

Z tych względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

r.g.